

Bibliografija

O novom izdanju rječnika *Oxford Advanced Learners's Dictionary of Current English*

»Školska knjiga«, Zagreb, 1976.

Pišem ovaj napis kao amater jer sam svjestan da za prikaz rječnika ima mnogo kompetentnijih od mene. Na to da se ipak latim tog posla navodi me dugogodišnje služenje rječnikom *The Advanced English* i, gotovo bih rekao, zahvalnost prema toj knjizi. Uvjeren sam da je to najbolji jednojezični rječnik za engleski (koji, doduše, nikad ne može potpuno zamijeniti dvojezični rječnik!) pa bih zbog toga htio ukratko iznijeti u čemu mi je on od tolike koristi. Kao neposredan povod služi mi novo izdanje, sada s jednim autorom, A. S. Hornbyjem, a pod naslovom *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* (London, 1974) [dalje u napisu: ALDCE]. Prvo bih se osvrnuo na svojstva tog rječnika, koja su zajednička starom (1963) i novom izdanju a zatim bih upozorio na novosti u verziji objavljenoj 1974.

Vjerujem da su svakom čitaocu tog rječnika pale u oči jednostavne definicije i objašnjenja uz riječi, a to je, kao što znamo, od velike koristi jer nikoga ne može oduševiti ako u objašnjenju nailazi na nove, teške i nepoznate riječi. S time u vezi valja napomenuti i drugu prednost tog rječnika, a to je prikaz upotrebe riječi u rečenicama. Ti su prikazi od neprocjenjive koristi, jer smo kao stranci u bezbroj slučajeva u nedoumici kako se neka riječ upotrebljava, ili, recimo, koji prijedlog dolazi uz neki glagol ili pridjev, u kojem kontekstu valja upotrijebiti određenu riječ itd. Ne kažem da ALDCE daje odgovor na svaki naš problem, no on pruža odgovor češće nego drugi rječnici iste vrsti. Moramo također istaći naznaku tzv. *verb pattern-a*, tj. uzoraka, struktura, u kojima se glagoli upotrebljavaju. Tek tako možemo biti sigurni da li ćemo neki glagol dobro upotrijebiti i provjeriti vlastito znanje i jezični osjećaj. Sjećam se kako sam jednom vodio diskusiju da li neposredno iza *to suggest* može slijediti infinitiv. U ALDCE vidimo da se *suggest* upotrebljava u 1, 11, 17 i 18c strukturi, a te strukture (navedene na početku

rječnika) ne uključuju infinitiv neposredno nakon glagola, što je predstavljalo jasan odgovor u navedenoj diskusiji. Samo se po sebi razumije da će nas najčešće zanimati ne ono što se ne može upotrijebiti, nego kako se valja služiti nekim glagolom i pri tome su *verb patterns* od goleme pomoći za stranca koji želi što ispravnije pisati i govoriti engleski. Isto je tako korisna naznaka jesu li imenice *countables* (C) ili *uncountables* (U). Na prvi pogled mogli bismo pomisliti da je to sama po sebi lako uočljiva razlika, no u engleskom je to ipak složenije pitanje, jer priličan broj imenica može biti i jedno i drugo uz određenu promjenu značenja. Takve su imenice (prema ALDCE) *experience, difficulty, chocolate, surprise, vocabulary, observation, desire* i još mnoge druge. Razlika nije isključivo akademska, jer o njoj ovisi hoćemo li pred imenicu staviti član ili ne te da li ćemo imenicu upotrijebiti u singularu ili u pluralu. Evo nekoliko primjera (iz rječnika) za koje mi se čini da se kose s načinom kako bismo se mi spontano na engleskom izrazili, npr. »He did the work without much difficulty« (*difficulty* = [u tom slučaju] U pa prema tome u singularu); »a box of chocolates«; »a woman with experience in office work can apply only...«, ali »an unpleasant experience.« Isto tako čini mi se korisnim da nas rječnik upozorava kako se uz riječ *barracks* upotrebljava neodređeni član, zatim *cross-roads* (»We came to a cross-roads«), itd. Ne radi se o tome da nismo o tome učili, no, nažalost, mnogo toga zaboravljamo, a rječnik će nam pružiti najbrži odgovor kad se radi o dvoumici uz pojedine riječi. Također je veoma korisno što nam rječnik naznačuje kako se riječi mogu (odnosno da li se mogu) dijeliti, jer i to za stranca često predstavlja upravo nerješiv problem.

To bi bila ukratko pozitivna zajednička svojstva starijeg i novog izdanja, no povrh toga bih se zadržao na novostima i dodacima u novoj verziji rječnika. Prije svega, rječnik je proširen jer, kao što je opće poznato, jezik se razvija i nove riječi se neprestano stvaraju, odnosno stare modificiraju svoja značenja. Dakle, ALDCE iz 1974. predstavlja pokušaj praćenja razvoja jezika na području riječi, fraza, idioma i u izgovoru. Da navedemo samo jedan slučaj! Posljednjih godina sve češće čujemo riječ *image* u značenju dojam,

ugled, i u novom izdanju nailazimo na objašnjenje: »concept of something or somebody, e. g. politician, political party, commercial firm, product, held by the public«, koje nije postojalo u ranijem izdanju. U novom izdanju vodi se mnogo više brige o američkoj varijanti engleskog jezika što je opravdano zbog znatnog utjecaja američke varijante u poslijeratnim godinama. U fonetskoj transkripciji usvojen je *narrow* način transkribiranja, što će možda i zbuniti neke čitaocce, no s malo truda svatko tko pozna stari način priučit će se i na taj novi. Rječnik je proširen ne samo na vokabular koji su donijele posljednje godine, nego su uvedeni i brojni izrazi, izostavljeni ranije zbog vulgarnosti i nepristoynosti. A s time je u vezi i neobično koristan dodatak uz pojedine riječi, koji upućuje na stilističko vrednovanje, *stylistic values*, pa tako doznajemo da je neka riječ, recimo, arhaična, kolokvijalna, knjiška, formalna, da se radi o slangu, vulgarnom izrazu, pa čak i o *taboo* izrazima. Vrlo je važan taj široki registrator upoređenja na stilističke vrijednosti riječi i izraza jer smo kao stranci i na tom polju izloženi čestim mukama i nedoumicama. Nije čudo ako netko pomisli da je npr. izraz *to be in the family way* eufemizam, zaobilazan i obziran izraz za trudnoću, no rječnik nas upućuje da se radi o slangu, što znači da valja paziti pri upotrebi tog idioma. A mogli bismo navesti na stotine drugih primjera gdje nam rječnik pruža dragocjene upute o tome u kakvom kontekstu valja neku riječ ili frazu upotrijebiti. Osim toga, znatno je proširen slikovni dio rječnika. U novoj verziji rječnika nalaze se cijele stranice slika srodnih područja riječi. Te nam ilustracije (čini mi se bolje od engleskog *Dudena*) otkrivaju razlike između sličnih riječi kojih često puta nismo potpuno svjesni. Tako moram priznati da sam tek ovdje potpuno jasno uočio razliku između *skin* (na banani) i *peel* (naranče), pa zatim razne vrste koštica *pip* (narančđa) i *stone* (kod kruške). Bio sam također iznenađen da na ilustraciji o alatu, *tools*, nisam uopće našao *tongs* (vjerojatno prva riječ koja nam se nameće kao prijevod za kliješta), nego samo *pincers* i *pliers* i tek nam daljnje informiranje otkriva da se *tongs* uglavnom upotrebljava u posebnim izrazima kao što su *sugar-tongs*, *coal-tongs* i slično.

Ukratko, novi ALDCE prava je riznica dragocjene rječničke građe, prikazane

na jasan, jednostavan i (često) zoran način tako da mi se čini da je taj rječnik nužno potreban priručnik svakom studentu i nastavniku engleskog jezika. Na taj rječnik bi se s pravom mogle primijeniti riječi A. H. Marckwardta da dobar nastavnik stranog jezika voli riječi i same po sebi pa kadkad razgleda rječnik i kad mu nije ustrebala neka riječ, nego iz čiste fascinacije riječima i njihovima značenjima. Po svojstvima koja smo naveli novi ALDCE je upravo idealan i za takav pristup.

Miroslav Beker

В. В. Колесов

История русского ударения Именная акцентуация в древнерусском языке

(Издательство Ленинградского
университета, 1972; стр. 1—256)

Prilikom donošenja odluke o prikazivanju neke strane knjige našoj čitačkoj publici neophodno je imati pozitivan odgovor na pitanje: može li primjena teoretskih postavki koje su u njoj izložene pridonijeti rješenju nekog problema?

Upoznavši se sa sadržajem djela citiranog u naslovu ovog napisa, došao sam do zaključka da je ono zanimljivo za slijedeće oblasti:

1. kontrastivno proučavanje prozodijskog sistema ruskog jezika (i dijahrono i sinhrono)

2. staroslavensku ortoepiju.

Moguća je i za studij nekih drugih problema slavističke nauke.

Poznato je da akcenat u ruskom jeziku može biti slobodan i pokretan i da je to jedna od najvećih poteškoća u svladavanju toga jezika. Također je razumljivo da u školama učenici sa svakom novousvojenom riječju moraju da pamte i mjesto naglasaka, ali bi proučavanje jezičke superstrukture na univerzitetском nivou zahtijevalo drukčiji pristup. (Tako je i postavljen problem na nekim jugoslavenskim katedrama za ruski jezik.) Stoga mnogi studenti, pa čak i profesori ruskog jezika još uvijek žive u uvjerenju da je ruski akcenat lišen svake zakonomjernosti i sistema i oslanjaju se samo na svoje pamćenje. Tako se sve svodi na pukomemoriranje.

U nastavi klasičnih jezika (grčkog i latinskog) zahtijeva se korektno čitanje. O ortoepiji klasičnog latinskog jezika vode se danas široke rasprave. Kako bez ispravnog naglašavanja nema ni pravilnog čitanja — nije li stoga vrijeme da se razmisli i o primjeni praslavenskih akcentoloških zakona na staroslavensku ortoepiju, s obzirom na to da je taj literarni jezik veoma blizak praslavenskom? Oba jezika imaju gotovo identičan sistem vokala.

Godine 1972. izdao je lenjingradski univerzitet doktorsku disertaciju profesora Viktora Vladimiroviča Kolesova pod naslovom »ISTORIJA RUSKOG AKCENTA« i s podnaslovom »Imenička akcentuacija u staroruskom jeziku«.

Profesor Kolesov predaje istorijsku gramatiku ruskog jezika na Filološkom fakultetu u Lenjingradu. Učenik je dvaju profesora istog predmeta na istom fakultetu, i to pokojne Marije Aleksandrovne Sokolove, čijoj uspomeni posvećuje svoju knjigu, i Nikite Aleksandroviča Meščerskog, eminentnog stručnjaka za staroruski jezik i literaturu. Iako relativno mlad znanstveni radnik, V. V. Kolesov objavio je do 1972. godine prilično velik broj naučnih radova.

U svojoj knjizi »Istorija ruskog akcenta« Kolesov postavlja sebi slijedeće zadatke: 1. rekonstrukciju akcentnih paradigmi praiostočnoslavenskog jezika u doba raspadanja praslavenske jezičke zajednice; 2. praćenje osnovne linije razvoja akcentnog sistema u ruskom jeziku. »Sve je podređeno rješavanju osnovnog zadatka istraživanja. Protivrječnost epohe koja se proučava (sistem koji je još praslavenski već je i staroruski) objašnjava moguću kontradiktornost nekih aspekata ove knjige« — piše Kolesov u *Predgovoru* svojoj knjizi (strana 4) i dodaje da će se ta protivrječnost moći likvidirati tek »nakon proučavanja istorijskih spomenika drugih slavenskih jezika«. Tome je potrebno dodati i slijedeće razjašnjenje, koje nalazimo na 5. stranici knjige:

»Staroruska epoha u istoriji ruskog jezika — to je razdoblje između denazalizacije (najkasnija praslavenska promjena koja je dala različite rezultate u slavenskim jezicima) i definitivnog gubljenja poluglasova, uz izdvajanje ukrajinskog jezika, tj. od sredine X do sredine XIII vijeka.«

U svojoj knjizi Kolesov je na veoma obimnom i raznolikom materijalu pro-

učio sve akcenatske varijacije 937 staroruskih prostih imenica i pridjeva neodređenog vida. U svojim budućim radovima autor knjige namjerava da posveti pažnju akcentu imeničkih izvedenica i složenica, kao i drugih vrsta riječi. Budući da korpus na kome su spomenuta proučavanja izvršena zavređuje posebnu pažnju, dajemo njegov detaljan opis.

U svojim istraživanjima Kolesov je primjenio ovaj materijal:

1) 78 staroruskih i crkvenoslavenskih rukopisa ruske recenzije (pojedinačnih rukopisa i čitavih zbornika) iz vremena od XI do XVII stoljeća; 2) 12 najstarijih štampanih spomenika iz vremena od druge polovine XVI do početka XVIII vijeka, među kojima nalazimo prve štampane crkvene knjige, rječnike, gramatike, najstarije druge udžbenike i pojedine brojeve novina iz doba Petra Velikog; 3) sabrana djela desetorice ruskih pjesnika iz XVIII i početka XIX stoljeća; 4) 43 bibliografske jedinice iz dijalektičkog istočnoslavenskog jezika; 5) 16 dijalektoloških studija o raznim srpskohrvatskim govorima od slijedećih autora: A. Belića, M. Hraste, St. Ivšića, J. Jedvaja, M. Kušara, K. H. Meyera, J. Milčetića, D. Nemanića, B. M. Nikolića, V. Rožića, P. Skoka, R. Strohala i M. Tentora; 6) literaturu iz akcentologije slavenskih i baltičkih jezika — 183 jedinice od 99 autora.

Iako većina naučnih radnika smatra da u spomenicima starijim od XIV vijeka nema iktusā, Kolesov ih ipak naziva u 3 spomenika iz XI stoljeća (»Novgorodska mineja« 1095. godine, »Žitije sv. Kondrata« i »Sinajski paterik«) i u jednom Oktoihu iz XIII vijeka. U rukopisima iz XI stoljeća iktusi se obilježavaju na dva načina: tačkom iza naglašenog vokala i prazninom iza akcentovanog samoglasnika. U kasnijim spomenicima (od XIII vijeka i dalje) iktusi se označavaju oksijom (°) ili varijom (i). Nadalje, mnogi staroruski spomenici razlikuju (ó) i uvijek naglašeno (ô) koje se zove »o c kamopoi« i izgovara kao diftong (uo).

Usvajajući mišljenja profesora na univerzitetu u Oslu Christiana S. Stanga i pokojnog Illić-Svityča, Kolesov daje slijedeću rekonstrukciju praslavenske imeničke akcentuacije sa tri akcentološka paradigmatika tipa:

a) kolumnalna baritoneza s akutskom intonacijom korijenskog sloga; taj paradigmatički tip vodi porijeklo od baltoslavenske akutske baritoneze,

na primjer: prasl. *vōrna, rus. ворѡна, sh. vrāna, lit. vārna;

b) kolumnalna oksitoneza (fiksirani akcentat na tematskom vokalu ili na posljednjem samoglasniku osnova); taj paradigmatički tip potiče od baltoslavenske cirkumfleksne baritoneze, na primjer: prasl. *rēkā, rus. pekā, sh. rēka — rijēka, lit. riekė (u praslavenskom, ruskom i litvanskom jeziku akcentat je prešao na zadnji uzlazno intonirani slog uslijed djelovanja zakona Fortunatova-de Saussurea, a današnji akcentat u srpskohrvatskom primjeru rezultat je novoštokavskog pomjeranja akcentata, do kojeg je došlo u XIV vijeku;

c) marginalni pokretni akcentat izmjenjivanje naglaske između korijena i nastavka uz preskok preko tematskog vokala i silazna intonacija u slučaju akcenta na korijenu; takvo stanje u praslavenskom potječe od baltoslavenskog pokretnog akcenta, na primjer: prasl. *gōrdь, rus. rōpod, sh. grād, lit. gařdas (u ruskom jeziku u jedini je naglašena osnova, a u množini nastavak, u srpskohrvatskom se mjesto akcenta ne mijenja, ali se mijenja njegov kvalitet u pojedinim padežnim oblicima). Ukoliko su svi slogovi u riječi bili silazni, tada je po zakonu Šahmatova-Leskiena bio naglašen početni slog riječi.

U svojoj knjizi V. V. Kolesov u više navrata navodi primjere rekonstrukcije pojedinih paradigmi od Fr. Sedlačka, J. Kuryłowicza, Chr. S. Stanga, J. Hamma, Lehr-Splawińskog i dr. Rekonstrukcije tih autora bile su više-manje parcijalne. One su češće obuhvatale paradigme pojedinih imenica, nego cijele sisteme deklinacija.

Najveći dio Kolesovljeve knjige (214 strana) otpada na detaljnu analizu akcentičkih promjena kod 937 posmatranih riječi u svim korpusnim jedinicama kroz prostor i vrijeme. Tim problemima posvećene su sve četiri glave knjige, i to: prvo poglavlje bavi se imenicama ženskog roda, drugo — imenicama muškog roda, treće — imenicama srednjeg roda, a četvrto — pridjevima neodređenog vida. Konsultujući mišljenja mnogih akcentologa-slavista i upoređujući posmatrane riječi s odgovarajućim iz drugih slavenskih jezika, Kolesov pokazuje kako se putem raznih fonetski uzrokovanih pomjeranja akcentata, morfoloških izjednačavanja i analogija troparadigmatički sistem mijenja u dvoparadigmatički. To je ujedno i centralna ideja

knjige, koja objedinjuje sve njene dijelove, kao dovoljno argumentovana i dokazana.

Današnje stanje u prozodijskom sistemu ruskog jezika autor prikazuje u *Zaključku*, koji je izložen na deset stranica (str. 220 — 230). U savremenom ruskom jeziku postoje dva osnovna paradigmatička tipa, i to:

1) nepokretni (sa stalnim mjestom akcenta kroz paradigmu) koji se razvio od praslavenskog akcentološkog tipa (a), na primjer: rus. срѡба — sh. slāva;

2) pokretni (kod kojeg akcentat prelazi s osnove na nastavak i obratno), koji vodi porijeklo od praslavenskih akcentoloških tipova (b) i (c), na primjer: rus. суд, sh. sūd, i rus. мочт, sh. mōst.

Ostavljajući po strani golem značaj Kolesovljevih istraživanja za sovjetsku nauku, razmotrimo kako se njegove teoretske postavke mogu iskoristiti na našem tlu.

Prva oblast primjene bilo bi kontrastivno proučavanje prozodijskog sistema kao stranog jezika u poređenju s akcentičkim sistemom u srpskohrvatskom kao materinskom jeziku. A da je takvo proučavanje zaista moguće, dokazuju slijedeća paralelna pravila naglašavanja koja se zasnivaju na činjenici da oba jezika imaju mnoštvo istih ili sličnih riječi po obliku.

1) Ukoliko u našoj riječi nalazimo silazni akcentat, tada je odgovarajuća ruska riječ naglašena na istom mjestu (tj. na prvom slogu), na primjer: мѡсо — мясо, рѡба — рыба, нѡ воду — нѡ воду.

2) Ako u naglašenim slogovima srpskohrvatskih riječi nalazimo uzlazne akcente, tada će u odgovarajućim ruskim pandanima biti naglašen slijedeći slog dalje, prema kraju riječi, na primjer: кѡпѡто — копыто, трѡва — трава.

Iz ta dva osnovna pravila možemo izvesti još nekoliko, od kojih će jedna obuhvatiti refleksive praslavenskih grupa *tort, *tołt, *tert, *telt, a druga refleksive »jata«. Prva grupa pravila odnosi se na naše riječi s metatezom likvida, tj. sa skupinama trat, tlat, trēt, tlēt, što u ruskom jeziku odgovara »punoglasju«. Ovdje su moguća tri slučaja:

1) ako u slogu s metatezom likvida nalazimo dugi silazni akcentat, tada će u odgovarajućoj ruskoj riječi biti naglašen prvi dio »punoglasja«, na primjer: злѡто — золото;

2) ukoliko u našoj riječi nalazimo na slogu s metatezom likvida kratki silazni akcenat, tada će u ruskom pandanu biti akcentiran drugi dio »punoglasja«, na primjer: blāto — болото;

3) našim uzlaznim akcentima na slogu s metatezom odgovara u ruskoj riječi naglasak na slogu iza »punoglasja«.

Razmatranje problema vezanih za slavensku akcentologiju od nedavna predstavlja jedan od najvažnijih pravaca u razvoju slavistike. Specijalisti za fonetiku, leksikologiju i morfologiju, prilikom proučavanja razvojnih procesa od praslavenskog do savremenih slavenskih jezika, iscrpivši svu neophodnu argumentaciju za izučavanje raznih nivoa vlastitih jezika, naišli su na nepremostive teškoće pri daljem upoznavanju istorijskog materijala. Današnja situacija je takva da fonetičar više ne može opstati bez najnovijih radova iz istorijske morfologije ili građenja riječi (i obratno), a svi oni traže od akcentologa jasan odgovor na pitanje: kada, gdje i na koji način elementi prozodije objedinjuju fonetske, morfološke i druge jezičke jedinice u jedinstven, socijalno značajan sistem. Zbog toga, svaki članak, svaka monografija iz slavenske istorijske akcentologije uvijek nailazi na topao prijem, utoliko prije, što su takvi radovi, uslijed velikih tehničkih i drugih poteškoća, veoma rijetki. Pa što da se kaže za takvu knjigu kakva je ova Kolesovljeva?! Njezin autor sprovodi u život Lenjinov princip, po kome je osnovno pravilo za naučni pristup svakom problemu »... ne zaboravljati na osnovnu istorijsku vezu, posmatrati svaki problem sa stanovišta kako je neka pojava u istoriji nastala, kroz koje je glavne faze u svom razvitku ta pojava prošla, te s tačke gledišta tog njenog razvoja vidjeti što je taj predmet postao danas.« (В. И. Ленин, Соч. 1у, Т. 29, стр. 436)

Praktičnom primjenom materije izložene u knjizi Kolesova bila bi omogućena bar djelomična rekonstrukcija staroslavenske akcentuacije i pravilno čitanje tekstova na tom prvom literarnom jeziku Slavena, jer je on veoma blizak praslavenskom.

Potrebno je istaći još jedan kvalitet Kolesovljeve knjige, a to je uvođenje u naučni postupak veoma obimnog, interesantnog i novog materijala, koji već sam po sebi predstavlja veliku vrijednost, jer mnogi naučni radnici, kojima, za razliku od Kolesova, ne stoje

na raspolaganju bogate biblioteke i muzejski trezori, moći će da iskoriste njegovu knjigu i kao korpus za svoje buduće akcentološke studije. Taj bi se materijal mogao znatno proširiti i upotpuniti uvođenjem u postupak staroruskih spomenika pisanih ritmičkom prozom, kao što su, na primjer: »Besjeda o zakonu i blagodeti« (»Слово о законе и благодати«) od mitropolita Ilariona (XI vijek) i propovijedi Kirila Turovskog (XII vijek).

Prikaz Kolesovljeve knjige ne bi bio objektivan kad bismo prećutali njene nedostatke. Spomenućemo samo najbitniji od njih, a to je tvrdnja da u praslavenskom jeziku tobože nije djelovao zakon Fortunatova-de Saussurea, koju Kolesov u više navrata ponavlja u svojoj knjizi (na primjer na stranicama 7, 60, 219). Citiramo sa strane 219:

»§ 123. *Neki rezultati*. Upoređivanje pokretnih paradigmi m., s. i ž. r. na primjeru jedne leksičke jedinice pokazuje da je akcenat na kraju u obliku nom. jedn. ž. r. važno obilježje pokretne a. p. (akcentološke paradigme — A. D.). S obzirom da doporā (draga, skupa — A. D.) uvijek ima akcenat na korijenu u obliku nom. sing. m. i s. r. dōpor, dōporo, a isto tako i u jakim oblicima ž. r. (akuz. sing. dōpory), prema tome i u ostalim imenima akcenat na kraju u nom. sing. ž. r. kod baritoneze akuz. sing. upućuje na pokretan akcenat imena; to je obilježje pokretljivosti (akcenta — A. D.) koja nije povezana s djelovanjem zakona FS. Čak i višesložna oksitonirana imena razvijaju takvu pokretljivost (зеленā, ali зéлену), iako nikakvih fonetskih uslova za takvo pomjeranje akcenta nema.«

Iako je tačno da akcenat u oblicima pridjeva зéлену i dōpory (cf. »зелену« i »дрāгу«) ne možemo povezivati sa djelovanjem zakona Fortunatova-de Saussurea, mi ipak ne možemo tvrditi da zakon Fortunatova-de Saussurea nije djelovao u praslavenskom, odnosno u staroruskom periodu, jer su navedeni oblici očigledno novijeg datuma, što znači da su nastali nakon skraćivanja slogova (nestanka dužina) i prestanka razlikovanja akut-skih intonacija od cirkumfleksnih u staroruskom jeziku. Te su promjene rezultat određene morfologizacije akcenta; na primjer dubr. mlādo i knjiž. mlādo, dubr. drāgo i knjiž. drāgo, što se desilo i u našem jeziku. Ti su procesi u ruskom nastali, veoma rano, mo-

žda već u XI vijeku. Bilo bi interesantno znati kako bi ove oblike akcentovao Trediakovski, koji u svojim djelima dosljedno čuva samo one stare akcente koji su bili svojstveni cijelom ruskom govornom području.

I pored opisanog i drugih manjih nedostataka knjiga V. V. Kolesova predstavlja temeljitu, veoma zanimljivu studiju o ruskoj i slavenskoj akcentologiji i vidan je doprinos razvitku slavističke nauke.

Piscu ovih redaka na kraju preostaje prijatna dužnost da ovu netom prikazanu Kolesovljevu knjigu najtoplije preporuči našoj javnosti.

Aleksandar Done

Букчина Б. З., Калакуцкая Л П.

»Сложные слова«

»Наука«, Москва, 1974 г.

Jedan od najtežih odjeljaka savremene ortografije ruskoga jezika je pisanje složenica. U svakodnevnoj nastavničkoj praksi svakako se susrećemo i s tim problemom, s obzirom na različitu prirodu tekstova koji se učenicima prezentiraju. U nekim slučajevima naći ćemo se u nedoumici kako da napišemo složenu riječ. Treba odabrati jednu od tri mogućnosti: napisati je sastavljeno, rastavljeno ili s crticom. Takve situacije karakteristične su prilikom prevođenja sa srpskohrvatskog na ruski jezik, čak i na samom času gdje nastavnik mora sa sigurnošću naći rješenje.

Zato je dužnost nastavnika da permanentno prati i proučava stručnu jezičku literaturu i savremena kretanja u jeziku. Na taj način će proširivati i produbljivati svoje znanje, stručno će se usavršavati, a to je i neophodno za uspješan i efikasan rad u školi.

U vezi s pomenutom problematikom pisanja složenica pojavila se odlična knjiga sovjetskih autora, koja ne pretenduje na definitivno rješavanje ovoga problema, no predstavlja značajan doprinos tome.

Knjiga je namijenjena prije svega redaktorima i nastavnicima, zatim korektorima, studentima i drugima, jednom riječi: najširem krugu čitalaca. Autori široko analiziraju norme i pra-

vila pisanja složenica, potkrepljujući svoja razmatranja velikim brojem primjera iz naučne, tehničke literature, štampe itd. U isto vrijeme argumentovano su pokazana neslaganja i razilaženja jezičkih stručnjaka oko načina pisanja složenih riječi. U nekoliko navrata data su poređenja iz oblasti stručne jezične literature, kao što su poređeni »Орфографический словарь русского языка« (М., 1956) u »Правила русской орфографии и пунктуации« (М., 1956), pri čemu su iznesena razmimoilaženja u pogledu pisanja složenica.

U svojim razmatranjima autori se najviše zadržavaju na drugoj knjizi, ukazujući na njene nedostatke i nesavršenost postavljenih normi i pravila o pisanju složenica, s obzirom na pojavu mnogobrojnih novih riječi, naročito u posljednjih dvadeset godina.

Knjiga se sastoji od četiri poglavlja, od kojih su prvo i posljednje sasvim koncizni.

U prvom poglavlju iznesena su važeća ortografska pravila o pisanju pridjevskih i imeničkih složenica. U stvari, to bi bio jedan vid uvoda u naredna poglavlja.

U drugom, najobimnijem poglavlju data je teoretska razrada pisanja složenih pridjeva, s brojnim ilustracijama uz citiranje pravila i dosta primjera iz »ПРАВИЛА...«. Autori su učinili niz značajnih poređenja između »Правила...« i »Орфографског рječника«, koji je već spomenut, i drugih priručnika koji raspravljaju ovu problematiku, gdje se pridjevske imenice pišu na različite načine. Kolika razlika postoji u pisanju pomenutih riječi, najbolje ilustrira bogatstvo primjera ne samo iz jezičke literature nego i iz tehničke, iz publicistike, štampe... Da bi se onaj koji piše bolje snašao u svoj toj raznolikosti, autori prvenstveno upućuju na »Правила...« gdje treba tražiti odgovarajuća uputstva.

Pored ukazivanja na nedostatke i nepotpunost ortografskih pravila u knjizi su data i neka nova pravila, uputstva i preporuke, što čitaocu daje mogućnost da lakše usvoji određene zakonitosti pisanja složenih pridjeva.

Treće poglavlje posvećeno je pisanju složenih imenica. I u tom poglavlju precizno su analizirana postojeća pravopisna pravila o pisanju imeničkih složenica. Posebno su razmotreni specifični oblici složenica, koje su na izvjestan način i novina u ruskom jezi-

ku ili su inostranog porijekla, zatim neka složena geografska imena itd.

Posljednje poglavlje sažeto tretira ortografiju posebnih terminoloških sistema. Uglavnom su razmotrene složenice iz oblasti hemije, tehnologije i sl., gdje posebnu teškoću predstavlja pisanje složenih pridjeva.

Ovom radu nije priložena relevantna literatura, ali su je zato autori, u toku svog izlaganja, uvijek navodili u bilješci ispod crte, kad god je to bilo potrebno.

Međutim, ovu knjigu čini još vrednijom i upotrebljivijom priloženi rječnik. On obuhvata (u ograničenom broju) najfrekventnije riječi-složenice u ruskom jeziku. Prednost je rječnika i u tome što su pored znatnog dijela riječi dati brojevi stranica knjige, na kojima se mogu naći objašnjenja o pisanju tih riječi.

Postojeća knjiga nesumnjivo predstavlja veoma korisnu, čak neophodnu, jezičku literaturu ne samo za jezičkog stručnjaka, profesora ili nastavnika, već i za studenta rusistike. Uopšte uzev, pristupačna je širem krugu čitalaca čija su zanimanja vezana uz ruski jezik kao strani.

Vučina Raičević

Naum R. Dimitrijević

Testiranje u nastavi stranih jezika
»Minerva«, Subotica, 1976, str. 208

Objektivno mjerenje uspjeha i sposobnosti učenika od velikog je značenja ne samo kao dio odgojno-obrazovnog procesa, već je ono neophodno i prilikom planiranja rada i izbora programa prema individualnim sposobnostima učenika. Primjena objektivnih mjernih instrumenata važna je u pedagoškim istraživanjima uopće, pa tako i u nastavi stranih jezika. Suvremena metodika stranih jezika sve više postaje predmet u kojem se primjenjuju egzaktnije metode istraživanja raznih oblika i sadržaja. Autor je u više svojih studija i knjiga i ranije primjenjivao takav pristup proučavanju problema nastave stranih jezika (Metod u nastavi stranih jezika, 1966, Lexical Availability, 1969, Istraživanja u nastavi, 1974, itd.) Jedino opsežnije djelo iz područja testiranja kod nas je prijevod knjige R.

Lada »Testovi u nastavi stranih jezika«, 1973. To je prva knjiga te vrste uopće, pa je stoga po mnogočemu zastarjela.

»Testiranje u nastavi stranih jezika« je priručnik za pripremanje objektivnih mjernih instrumenata u nastavi stranih jezika. Knjiga je namijenjena nastavnicima i studentima stranih jezika s ciljem da ih uvede u osnovne probleme testiranja i da ih upozna s tehnikama testiranja.

Sadržaj knjige podijeljen je u poglavlja. Navest ćemo slijedeća.

U III poglavlju autor iznosi bitne i osnovne probleme testiranja stranih jezika, kao što su npr. praktički aspekti i teorije testiranja, što testiramo kad testiramo strani jezik, jezične navike i brzina odgovora u testu, jezična kreativnost učenika i testiranje, redundancija u jeziku i testiranje, dva osnovna pristupa testiranju, greške učenika i testiranje, istraživanje sposobnosti za učenje stranog jezika i problem testiranja, itd. Po izboru tih problema testiranja, po načinu rješavanja i opisu tih pitanja, knjiga N. Dimitrijevića izdvaja se od sličnih knjiga autora R. Lada, R. Valettea, D. Harrisra, J. Clarka, J. Heatona, jer tu problematiku u njima ne nalazimo.

Za neke probleme, kao npr. za pitanje vrednovanja komunikativne kompetencije autor ne daje rješenje, jer to pitanje suvremena znanost ne može adekvatno riješiti, pa je mi zasad vrednujemo putem grupnog rada. Autor se ne opredjeljuje isključivo za jedan pristup u testiranju — integrativni, ili za testiranje izoliranim zadacima, već je za kombinaciju obaju pristupa. U IV poglavlju daje pregled i podjelu testova stranih jezika koja se djelomično razlikuje od podjele drugih autora, ali bitno ne odstupa od nje. Kako sam autor kaže, pisci u ovoj oblasti se prilično razlikuju ne samo po podjeli testova već i u tumačenju naziva pojedinih testova.

V poglavlje — »Osobine testa« — daje kratak opis glavnih karakteristika testa, onoliko koliko je to nastavniku stranih jezika najpotrebnije.

Posebno je zanimljivo i korisno VI poglavlje — »Tehnike testiranja stranog jezika i sastavljanje testa«, jer se na jednom mjestu daje pregled raznih vrsta tehnika testiranja koje se primjenjuju u nastavi. To je poglavlje u stanovitom smislu ponavljanje, jer se o tehnikama govori i kasnije.

Od VII do XV poglavlja autor uglavnom slijedi redosljed jezičnih elemenata i vještina, testiranje izgovora, rječnika, gramatike, elemenata kulture L₂, tj. stranog jezika, razumijevanja govora, čitanja, pisanja i prevodenja. Svako od spomenutih poglavlja ima kraći uvod u kojem autor iznosi probleme testiranja, dotične oblasti, a zatim iznosi tehnike koje se obično primjenjuju.

XVIII poglavlje — »Obrada i tumačenje dobijenih podataka« — objašnjava nekoliko statističkih postupaka koji se najčešće koriste u obradi testova stranih jezika. To poglavlje obiluje tabelama i formulama, od kojih su se neke mogle dati u jednostavnijem obliku.

Bibliografija je veoma opsežna, sadržava preko tri stotine jedinica i obuhvaća ne samo naslove koji su neposredno vezani uz pitanje testiranja već i one koji su posredno u vezi s objektivnim mjerenjem jezičnog ponašanja. Tako opsežna bibliografija bit će od pomoći nastavnicima koji se žele uvesti u probleme testiranja jezika. Gotovo svi naslovi u bibliografiji su na engleskom jeziku, jer je o testiranju stranih jezika najviše napisano na engleskom.

Primjeri koje daje autor uglavnom su na engleskom, izuzev dva do tri primjera na francuskom i na njemačkom jeziku. Iako su primjeri gotovo isključivo na engleskom jeziku, knjiga »Testiranje u nastavi stranih jezika« korisno će poslužiti nastavnicima svih stranih jezika, jer autor iznosi opća načela testiranja, a primjeri su toliko jednostavni da je potrebno minimalno znanje engleskog jezika da bi se vidjela ilustracija načela o kojem se govori.

Jezik kojim je knjiga pisana jednostavan je i blizak nastavniku. Ima mjestimičnog ponavljanja i sitnih štamparskih grešaka, što ne umanjuje vrijednost knjige.

Iako je period koji autor naziva »testomanijom« kod nas uglavnom prošao, smatramo da se »Testiranje u nastavi stranih jezika« još uvijek može smatrati aktualnom temom. Knjiga je pregledno i pristupačno pisana, obuhvaća sve glavne probleme testiranja stranih jezika i kao takva vrijedan je doprinos našoj literaturi metodike i primijenjene lingvistike.

Olga Kezele

Aldo Luppi:

Corrispondenza commerciale italiana

»Školska knjiga«, Zagreb, 1976.

Iako se radi o ponovljenom izdanju Talijanskog poslovnog dopisivanja iz 1968. godine (291 str.), novo je izdanje toliko prošireno (368 str.) i sadržava toliko inovacija da je opravdano da ga ponovo prikazemo.

Već je u uvodnom dijelu, gdje se opisuju vanjski oblik poslovnog pisma, upadljivo poboljšanje sadržaja i tehničke opreme novog izdanja. Autor se potrudio da sabere primjere originalnih adresiranih omotnica i zaglavlja iz vanjskotrgovinskog dopisivanja naših i stranih poduzeća, a izdavač da se ti obrasci tehnički vjerno reproduciraju, što daje dopisničkoj službi svake radne organizacije bogat izbor primjera koje može primijeniti za svoje potrebe.

Tendencija izražena u prethodnom izdanju da se eliminira konvencionalni žargon trgovačkog pisma i zamijeni modernijim stilom još je više izražena u novom izdanju, tako da je znatno povećan broj primjera koji pokazuju kako poboljšati način izražavanja (str. 11. izdanja 1968., str. 11—14. 1976.). To se nastojanje proteže kroz cijelu knjigu. Autor nastoji da bezličnom, suvišnom fraziranju, koje se često zadržalo iz prošlih vremena i u današnjem »poslovnom stilu«, dade iskreniji oblik jednostavnog i toplog pristupa suvremenog poslovnog čovjeka, koji poslovno pismo shvaća kao razgovor i u njemu se spontano obraća poslovnom prijatelju istim riječima kao da s njim razgovara, tj. približit će svoj pisani jezik što više govornom jeziku, npr. umjesto: »Vi preghiamo di voler prendere cortesamente nota che abbiamo trasferito i nostri uffici e i nostri magazzini in una nuova sede che rispetto a quella precedente, dispone di locali più spaziosi...« predlaže se: »Ci siamo trasferiti in una sede più ampia...« (str. 12).

Nadopunjen je i popis najčešćih kratica u poslovnom prometu, koji u novom izdanju, pored tumačenja na talijanskom jeziku, sada ima i prijevod na naš jezik, što će svakako uštedjeti mnogo vremena onom koji će se knjigom služiti kao informativnim priručnikom (str. 15—18), a naći će i neke druge korisne podatke koje prethodno izdanje ne sadržava, npr. kratice akademskih titula s prijevodom na naš jezik (str. 19). A poglavlje o telexu obogaće-

no je kraticama koje se upotrebljavaju u međunarodnoj telex-službi, što je opet osobito važno za tu vrstu suvremenog poslovnog komuniciranja.

Sva su daljnja poglavlja nadopunjena novim pismima i frazeologijom u vezi s vrstom dopisa koji se u tom poglavlju obrađuju, te obogaćena originalnim ispunjenim obrascima dokumeta, koji su brižljivo sakupljeni kod naših i inozemnih poduzeća. Gotovo da i ne postoji dokument na koji bi se u našoj vanjskotrgovinskoj praksi moglo naći a da se s njime u ovom izdanju nismo mogli upoznati. Knjiga je zamišljena i kao priručnik i kao udžbenik poslovnog dopisivanja, pa mu je ta druga namjena upotpunjena znatno bogatijim gradivom za uvježbavanje u obliku pitanja, zadataka za sastavljanje pisama i vježbi u prevodenju.

Iza poglavlja Nozioni generali di commercio (str. 213—236), u kom su opisane razne trgovačke institucije, društva i ostali pojmovi s kojima se dopisnik u vanjskoj trgovini mora upoznati, osobito tamo gdje se naš sistem razlikuje od sistema u kapitalističkim zemljama s kojima imamo poslovne veze (npr. razne vrste dioničkih i ortačkih društava s kojima poslujemo), u ovom izdanju slijedi prijevod na talijanski jezik nekih članova novog Ustava SFRJ. Ovo je poglavlje (str. 237—245) otisnuto u dva usporedna stupca (hrvatskosrpski original uz talijanski prijevod), tako da se lijepo mogu pronaći ekvivalenti na talijanskom jeziku terminologije za nove pojmove ovog jedinstvenog primjera u povijesnom razvoju ustavnog zakonodavstva, a dodane su i definicije pojedinih pojmova iz izdanja »La Costituzione della RSFI, Edit, Rijeka, 1974.« (str. 245—249). Naš će se poslovni čovjek, koji je dobro upoznao sistem u zemlji s kojom posluje, često naći u neprilici da stranom partneru objasni i položaj svoje radne organizacije u našem sustavu. Strancu će često biti nejasna i sama »firma« u zaglavlju pisma koje od nas primi. Ovaj će mu priručnik pomoći da i taj problem riješi tako da na stranom jeziku rastumači što su npr. organizacije udruženog rada, samoupravni sporazumi, samoupravne interesne zajednice itd.

Drugi dio knjige — dopisivanje u ugostiteljstvu, hotelijerstvu i turizmu (Corrispondenza turistico-alberghiera, str. 253—338) — isto je tako upotpunjen reprodukcijom hotelskih obrazaca, računa, ugovora između turističkih

agencija, cjenika itd., tako da se ovdje mogu naći svi podaci koji bi mogli trebati dopisniku i prevodiocu u toj grani privrede.

Na kraju knjige je ovaj put dodan i kompletan popis poštanskih brojeva, telefonskih pozivnih brojeva, s oznakama automobilskih registarskih tablica u Italiji, što priručnik čini još svrsishodnijim za inokorespondenta, hotelskog recepcionera i svakoga koji na bilo koji način posluje s Italijom.

Znatno je popunjen i stručni vokabular koji je dodan knjizi (Termini commerciali più comuni, str. 373—386). To je kombinacija dvojezičnog rječnika (prijevod talijanskog izraza na naš jezik) i jednojezičnog rječnika (s definicijom pojedinog pojma na talijanskom jeziku).

Naravno da je teško očekivati savršenstvo, pa bismo tu i tamo mogli prigovoriti zbog kojeg propusta, manje nepreciznosti, ili se jednostavno razlikovati u shvaćanju od stava autora. Ne bismo li npr. »contratto di compravendita«, koji je preveden kao »kupo-prodajni ugovor« (str. 69, 366), na našem jeziku bolje izrazili s »ugovor o kupnji i prodaji«? Ne odgovara li »armatore«, prevedeno samo kao »brodovlasnik« (str. 374), i našem pojmu za »brodar«? Itd.

U vezi sa spomenutom »modernizacijom« poslovnog stila mogli bismo zamjeriti autoru što nije bio još radikalniji i dosljedniji. Na str. 11. npr. kaže: »Non scrivete: Abbiamo l'onore di informarvi che... Scrivete invece: Vi informiamo che...« Ako upotrijebimo prvu frazu u svom dopisu, ona je jednostavno izraz učtivosti, a obavijest koju sadržava je irelevantna jer se sama po sebi razumije iz onoga što slijedi. Druga (po autoru ispravljena) fraza je naprosto suvišna, a mogla bi koga i povrijediti jer joj nedostaje formula uljudnosti, na koju smo navikli s njom u vezi. Stoga bi bolji savjet dopisniku bio da tu frazu uopće izostavi iz svojih dopisa jer ne sadržava bitno saopćenje; ona je samo gubitak vremena za onoga koji pismo sastavlja i za onoga koji ga čita. Dopis bi dobio na sažetosti i jasnoći, što je i namjera modernog poslovnog stila, da počinje onime što dolazi iza »che«. Bolji bi, dakle, savjet bio: Non scrivete: Abbiamo l'onore di informarvi che abbiamo ricevuto... Scrivete invece: Abbiamo ricevuto... Češće bi se možda mogla izbjeći i fraza »con la presente«, koja

je u poslovno dopisivanje preuzeta iz žargona pravnika, koji se radi preciznosti često služe nagomilavanjem suhoparnih izraza. Tako bi se u pismu na str. 49. mogao izostaviti početak: *«Con la presente vi inviamo...»* a da ništa ne bismo žrtvovali od njegova sadržaja. Ili na str. 122: *«Con la presente ci rendiamo grati...»* Ako kažemo u dopisu: *«Ci rendiamo grati...»*, nitko neće posumnjati da to ne činimo ovim dopisom (*«con la presente»*), nego nečim drugim. A na str. 98: *«Unita alla presente vi rimettiamo la fattura...»* bit će isto tako jasno kažemo li samo: *«Vi rimettiamo la fattura...»* No teško je otarasiti se tih uvriježenih formula, mnogi još osjećaju da isprava ili dopis bez njih ne bi bili potpuni. Naši će dopisnici i prevodioci u svojoj praksi često susresti tu frazeologiju, pa je opravdano da se s njome negdje i upoznaju u udžbeniku, no treba im preporučiti da je se, kad god je to moguće, klone u vlastitim sastavcima.

Kao zaključak mogli bismo reći da je novo izdanje autorove knjige jedinstven doprinos našoj literaturi poslovnog dopisivanja na stranim jezicima. To je udžbenik s bogatim gradivom za uvježbavanje u radu sa studentima fakulteta i u stručnim tečajevima. To je ujedno i nenadoknadivi priručnik za praktičara koji posluje s govornim područjem talijanskog jezika. Po svojoj sveobuhvatnosti naš je najispravniji priručnik poslovnog dopisivanja na stranom jeziku, a sigurno i jedan od najinformativnijih priručnika-udžbenika talijanske poslovne korespondencije uopće.

Marijan Urbany

Mary E. Norton, *A Selective Bibliography on the Teaching to Latin and Greek, 1920—69.*

Modern Language Association of America, ERIC Clearinghouse on the Teaching of Foreign Languages, New York 1971, 45 str.

Vrlo zgodan bibliografski pregled udžbenika svih vrsta za nastavu latinskog i grčkog jezika. U predgovoru se navodi da obuhvaća djela izašla u »Sjedinjenim Državama, Kanadi i inozemstvu (osobito u Engleskoj)«. Stvarno se, međutim, spominju gotovo isključivo djela pisana na engleskom. Od ostalih je samo jedno na njemačkom (Hoffmanov bibliografski leksi-

kon Grka), te nekoliko na francuskom (latinska sintaksa Ernouta i Thomasa, etimološki rječnici Boisacqa i Chantrainea). Uz to zabilježeno je i nekoliko članaka na latinskom.

Pregled sadržava ukupno 1943 bibliografske jedinice (uključiv naknadne dopune) i može se smatrati razmjerno potpunim za anglosasko jezično područje. Sve su jedinice popraćene punim bibliografskim podacima, ali veoma rijetko i sažetkom sadržaja. Materijal je klasificiran u sljedeća poglavlja: 1. lingvistika, 2. društveno-kulturno naslijeđe, 3. nastava klasičnih književnosti, 4. pitanje nastavnog programa i razvoja, 5. vrijednosti i opravdanost klasične naobrazbe, 6. obrazovanje nastavnika i obrazovni stupnjevi, 7. metodika, 8. audiovizuelna pomagala i materijali, 9. testovi, 10. bibliografija, 11. rječnici, 12. opći priručnici. Na kraju dodan je indeks imena autora.

Zdeslav Dukat

Janine Debut, *Didaskō*

Manuel à l'usage des grands débutants des lycées et universités, première année, tome I, Paris 1973, pp. 453, tome II, Paris 197, pp. 98, Les Belles Lettres.

U času kad se pojavljuje ova knjiga, situacija je u Francuskoj i u svijetu, kaže u predgovoru Raymond Weil, prilično neobična. Još nikad, od renesanse na ovamo, nije postojao tako širok interes za antiku i, osobito, za antičku Grčku. Grčki se korijeni pojavljuju u terminološkim kovanicama raznih znanosti. Svemirski brodovi dobivaju grčka imena. Isto tako, još nikad nije helenist imao na raspolaganju tako savršena izdanja, rječnike, gramatike, priručnike. Antička arheologija pripada među najuspješnije znanosti današnjice. Ali, s druge strane, velik dio tog interesa samo je formalan i priznati helenistiku kao svoj životni poziv počesto može povući za sobom opći podsmijeh; to je kao bavljenje filozofijom, kako Kaliklo kaže Sokratu u Platonovu dijalogu: zgodna stvar za omladinu u nekom času, ali stvar koju treba brzo napustiti da ne bismo ispali smiješni i da je ne bismo — tko zna? — morali skupo platiti.

I metodika poučavanja grčkog jezika zapala je u krizu. Dok je grčki bio obilno zastupljen u školskim programima, mogle su se upotrebljavati prokušane metode utemeljene na memoriranju, ponavljanju, utuvljivanju u glavu učenika goleme mase gramatičkih i leksičkih podataka. Ali danas se grčki uči sve manje kao obvezatan predmet osnovnog obrazovanja, ne samo u Francuskoj nego i drugdje. Uče ga đaci starijih razreda, studenti i odrasli ljudi. Za njih treba stvoriti novu metodu poučavanja. S godinama naime nestaje sposobnost memoriranja, a raste intelektualna zrelost, koja početniku omogućuje da uočava skrivene unutrašnje veze, da otkriva i registrira pravilnosti za koje se tradicionalna gramatika slabo brinula. Sve se više pokazuje potrebnim stvaranje nove metodike učenja grčkog za odrasle početnike, za ljude koji nemaju toliko vremena kao đaci osnovne škole, ali imaju mnogo više želje i motiva za učenje, koji nisu u stanju pamtit i nebrojene paradigme i pravila, ali znaju zapaziti logičke veze, sustavnost i pravilnost u jeziku. Pokušaj da se takav udžbenik izradi rezultirao je djelom koje se ovdje prikazuje. Mislim da se bez pretjerivanja može reći da je knjiga J. Debut danas najbolji udžbenik za učenje grčkog jezika na svijetu.

U svom predgovoru prvom svesku autorica opravdava učenje i poznavanje grčkoga u današnjem modernom svijetu, a daje i neke općenite naznake u kom smjeru smatra da treba to učenje upravit. To su ujedno i neka od načela kojih se držala pri izradbi svog udžbenika. Potrebno je da se pri učenju usvaja određeni temeljni vokabular. U Francuskoj, za razliku od okolnih zemalja, učenici i studenti uvijek se mogu služiti rječnikom, čak i na ispitima. Posljedica je veliko siromaštvo njihova rječnika, čak i kad se radi o nekim osnovnim i često upotrebljavanim riječima. Poučavanje ne treba da je usko gramatički orijentirano. Autorica se zalaže za usvajanje duha jezika, konteksta u kome je u funkcioniirao kao medij komuniciranja. Zato treba da učenje bude »sintetičko«: učenik treba da svladava gramatiku i semantiku tekstova, a preko njih i da upozna je grčku civilizaciju. Tekstovi moraju biti autentični: tek oni omogućuju neposredan dodir s grčkom kulturom i književnošću. Umjesto analitičkog pristupa obradi gramatike (naj-

prije deklinacija, pa konjugacija, pa sintaksa) ona se zalaže za paralelno i simultano prorađivanje pojedinih tema iz sva tri područja gramatike, već prema tome kako se one javljaju u tekstovima. Deklinacija i konjugacija ne smiju biti svrha same sebi, nego sredstvo i put razumijevanju strukture i funkcioniranja grčkog jezika, a s druge strane, razumijevanju tekstova. Sintaksa se izučava induktivno i pravila se navode u vezi s tekstovima. Svaki tekst treba da ima iscrpan kulturnološki komentar koji će učeniku omogućiti da Grčku upozna kao živu realnost i da pojmi neprolaznu poruku koju nam je ona namrla. Prije prelaska na osnovni dio knjige autorica daje još nekoliko uputa kako treba upotrebljavati udžbenik.

Osnovni tekst knjige sastoji se od tri dijela. U prvome, preliminarnom dijelu u 11 poglavlja daju se osnovni podaci o Grčkoj i o njezinom jeziku: 1. geografija, 2. povijest od najstarijih vremena, 3. kronološka tablica najvažnijih grčkih pisaca, 4. indoevropski i grčki, 5. glasovi i slova, 6. tvorba riječi u grčkome, 7. grčka deklinacija, 8. grčki glagolski sustav, 9. znakovi pri pisanju (naglasci, hakovi), 10. glasovni zakoni i 11. red riječi. Svako od tih kratkih poglavlja sažeto, ali kompetentno i informativno daje bitne podatke o odgovarajućoj temi i prvi dio knjige kao cjelina dobro nas uvodi u vrijeme, prostor i kulturni okoliš u kojem je nastao i postojao grčki jezik kao nosilac grčke kulture i civilizacije. U poglavlju o indoevropskom i grčkom daje se dobar prikaz mikenskog dijalekta i ostalih kasnijih dijalekata klasičnog razdoblja. U prikazu tvorbe riječi J. Debut usvaja laringalnu teoriju u njezinu klasičnom obliku s tri laringala, ali ne prihvaća Benvenisteov model indoevropskog korijena. U opisu fonemskog sustava operira sa šva indogermanicum, ali bez Meilletova šva secundum. Tom dijelu knjige mogu se staviti i neke manje zamjerke. U kronološkoj tabeli za Homera se navodi da je živio u IX stoljeću, dok se danas većinom uzima VIII ili VII stoljeće kao vjerojatnije. Nije razumljivo zašto se period hegemonije Tebe u politici računa od god. 396. Na 13. stranici očigledna je pogreška stavljanje ustanka Grka i Makedonaca protiv Rima u godinu 146. umjesto 149. Poglavlja 6—8 daju dobar pregled sustava grčkog jezika i osnovnih gramatičkih katego-

rija koje se pojavljuju pri opisu deklinacije i konjugacije kao i u sintaksi glagolskih oblika. Neobično je što se kao sekundarni medijalni nastavak za 2. lice duala navodi — $\delta\theta\gamma\upsilon$ umjesto češćeg i običnijeg — $\delta\theta\upsilon\upsilon$. Nije ispravno kad se kaže da particip aorista pokazuje vrijeme (43), a također u najmanju je ruku neekonomično pravilo da se — $\alpha\epsilon\iota$ i — \omicron stežu u — $\omicron\upsilon$, a ponekad (parfois) i u — $\omicron\alpha$ (55/56 i bilj. 1. na str. 56). Stvarno se te vokalske skupine uvijek stežu u — $\omicron\alpha$, a samo u jednom slučaju rezultat je — $\omicron\upsilon$ iz istog razloga iz kojeg od — $\alpha\epsilon\iota$ nastaje — α u infinitivu glagola na — ω , kako se ispravno navodi u bilj. 2 na str. 56. Radi se, naime, o prividnom diftongu.

Srednji i najveći dio knjige obuhvaća 22 »vježbe« (leçon, methodske jedinice) i četiri vježbe za ponavljanje. Svaka vježba započinje nekim autentičnim starogrčkim tekstom i svi ti tekstovi zajedno daju prilično dobar izbor iz grčke književnosti. Ti su uvodni tekstovi iscrpno komentirani u stvarnom i gramatičkom pogledu. Poslije toga slijedi jedna ili više tema iz gramatike, uvijek u vezi s prethodnim tekstom. Poslije gramatike dolaze tekstovi koje treba prevesti radi vježbe s francuskoga na grčki i obrnuto. Na kraju su obično rečenice (francuske i grčke) te kraći komentar u vezi s vježbama. Gramatički su prikazi izvrsni (npr. prikaz komparacije) i poneki bi zaslužili da uđu i u znanstvene gramatike grčkog jezika. Pretjerana želja za pojednostavlivanjem zacijelo je uzrok neekonomičnom i zapravo neispravnom modelu temporalnog augmenta, koji se tumači kao rezultat stezanja (184). Nije ispravno, iako se to ponavlja u svim meni poznatim grčkim gramatikama, da se neispunjiva želja u sadašnjosti izriče imperfektom, a u prošlosti aoristom (196). Te male zamjerke ipak nikako ne umanjuju odličan dojam što ga stvarna gramatički model u recenziranoj knjizi.

Treći dio sadrži dopune u četiri odjeljka: morfologija, sintaksa, stilistika i etimologija. Osobito treba istaći vrlo dobro izrađene tabelarne prikaze u morfologiji, zatim sažete i cjelovite opise sintakse padeža, načina i glagolskih vremena. Dodatak etimologije rezultat je razmjerno velike uloge koju dijakronija ima u udžbeniku. To se može nekome učiniti neumjesnim u početničkom tečaju, ali rekao bih da je autorica uspjela naći pravu mjeru u da-

vanju informacija o razvoju i povijesti jezika.

Na kraju prvog sveska nalaze se indeks grčkih riječi u alfabetskom poretku, indeks vlastitih imena (grčko-francuski i francusko-grčki), bibliografija (prilično reprezentativna, ali samo na francuskom), zatim dva kratka sumarna prikaza obrađenih tema iz morfologije i sintakse uz oznaku gdje je u knjizi koja tema obrađena, popis autora grčkih citata, popis opsežnijih tekstova grčkih autora, popis komentara o raznim pitanjima grčke duhovne nadgradnje (povijest ideja, uloga filozofije u Grčkoj, legenda o Tezeju, svjetlost, nemeza itd.), popis ključnih grčkih pojmova obrađenih u knjizi (ananke, arete, logos, hybris, sophrosyne, xenos, gnothi seauton), popis obrađenih tema iz grčke civilizacije (vojska, kazalište, atomska demokracija, sudski postupak, odgoj, igre, religija itd.), te popis geografskih karata i (crno-bijelih) ilustracija. Knjiga je izvanredno opremljena i tiskana, što ipak nije pretjerano utjecalo na veoma umjerenu cijenu.

Drugi svezak znatno je manjeg opsega. On se sastoji od ulomaka iz 11 grčkih prozanih pisaca (Aristotela, Arhimeda, Epikteta, Hipokrata, Izokrata, Likurga, Lizije, Platona, Polibija, Strabona i Ksenofonta). Svi su ti izabrani tekstovi popraćeni komentiranim rječnikom, a ispred svakoga nalazi se kratka bilješka o autoru i djelu. Tekstovi su grupirani u četiri veća odjeljka: Sokrat, povijest, svakodnevni život u Grčkoj i znanost. Uz dvanaest izvrsnih crno-bijelih fotografija na kraju knjige ima i karta Iberskog poluotoka s oznakama plemena koja su ga u antici nastavala.

Zdeslav Dukac

Simone Deléani et Jean-Marie Vermander, Initiation à la langue latine et à son système, 5e édition, Manuel pour grands débutants I, publié sous la direction de Jean Beaujeu,

Paris 1971, S.E.D.E.S., pp. 356;

Jean Beaujeu, Simone Deléani et Jean-Marie Vermander, Initiation à la langue latine et à la civilisation romaine, Manuel pour grands débutants II,

Paris 1969, S.E.D.E.S., pp. 302.

Upoznavanje s ovim dvjema knjigama čini se za nas osobito poželjnim zato što se okolnosti koje su dovele do njihova nastanka u velikoj mjeri osjećaju i u obrazovnoj situaciji kod nas. Premda one čine cjelinu, zbog nekih razlika u koncepciji svaka od njih bit će ovdje prikazana zasebno.

U predgovoru prve knjige profesor Beaujeu spominje da je broj studenata latinskog jezika na sveučilištima znatno opao. S druge strane, nastava latinskoga u srednjim školama (licejima) u posljednje vrijeme reducirana pa je poznavanje tog jezika kod maturanata veoma slabo. To je stvorilo situaciju da studenti koji na sveučilištima studiraju povijest, lingvistiku, povijest umjetnosti, arheologiju i slične struke osjećaju potrebu da se počnu samostalno upućivati u osnove latinskoga. Problem je, međutim, bio u tome što za tako nešto nije postojalo niti prikladno izobraženo nastavničko osoblje, ni udžbenici, a niti odgovarajuće metode. Postoji, naravno, velik broj izvrsnih udžbenika za djecu i za srednoškolce. No i bez obzira na nužne modifikacije koje zahtijeva rad s odraslim početnicima, već činjenica da studentima stoji na raspolaganju za svladavanje latinskoga znatno manje vremena nego što to pretpostavljaju ti udžbenici, zahtijevala je da se izradi nov priručnik. Izrada priručnika bila je osnovni imperativ. Premda se, naime, ne može negirati i važnost odgovarajuće obrazovnog osoblja i stvaranje prikladne metode za rad s odraslima, valjan udžbenik može bar djelomično nadomjestiti ostala dva nedostatka, ali za nj nema dobre zamjene.

Recenzirane knjige nastale su iz tečaja S. Deléani i J. M. Vermandera koji su oni držali školske godine 1966/67. odraslim početnicima u latinskome na fakultetu u Paris-Nanterreu. Prvi je

svezak u kratkom razdoblju od godine dana od prvog izlaska iz tiska doživio pet izdanja, što može biti pouzdan znak njegove kvalitete, ali i znak koliko je bio potreban.

U prvom svesku naglasak je na osnovnoj gramatici latinskog jezika i na njegovu sistemu. Sastoji se od 21 metodske jedinice, od kojih bi svaku trebalo prorađivati dva tjedna, a za cijelu knjigu bile bi potrebne dvije akademske godine. No u uvodu se napominje da se uz intenzivan rad cijelo gradivo može svladati i za svega osam mjeseci. Svaka metodska jedinica obuhvaća odabrani tekst popraćen prijevodom i komentiranim rječnikom, po jednu ili više tema iz gramatike (morfologije i sintakse), različite vježbe te tekstove za samostalno čitanje (lektiru). Svi su tekstovi uzeti iz rimskih pisaca. Od 8. metodske jedinice (leçon) uzimaju se samo klasični pisci. Nema, dakle, tzv. prepariranih tekstova, tj. tekstova iz kojih su uklonjeni svi oblici i konstrukcije koji još nisu bili sustavno obrađeni u okviru tema iz gramatike. Nema sumnje da to stimulira poučavanog jer već od prvog časa dolazi u dodir s autentičnim djelima antičkih pisaca. Rečenice se pojavljuju samo u vježbama. Tekstovi su birani tako da obrađuju neki događaj iz rimske povijesti ili neki aspekt rimske civilizacije. Razumljivo je da su oni u početku vrlo kratki, a kasnije sve duži. Gramatika se ne izlaže sukcesivno: deklinacija, pa konjugacija, pa sintaksa, nego se paralelno obrađuju pojedina poglavlja iz svakog od tih područja; dakle napreškak, ali sustavno. Daju se samo elementarna gramatička pravila, osobito u sintaksi. Detalji su ostavljeni za drugi svezak udžbenika. Osobita je pažnja posvećena uočavanju sustava latinskog jezika te njihovu odnosu (sličnostima i razlikama) prema francuskom. Dijakronija također nije posve zanemarena, ali je glavni naglasak ipak na usvajanju osnovnih znanja iz preskriptivne gramatike te oko tisuću najčešćih latinskih riječi. Po završetku rada na prvom svesku student je opremljen osnovnim oruđem za svladavanje jednostavnih latinskih tekstova.

Na kraju prvog sveska nalaze se kontrolni tekstovi: odlomci iz djela rimskih pisaca, ispred kojih je kratak uvod koji olakšava razumijevanje sadržaja i daje osnovne podatke o autoru. Iza teksta slijede pitanja koja treba da omoguću studentu da provjeri svoje poznavanje gramatike. Uz svako

pitanje upućuje se na odgovarajuću stranicu u knjizi gdje se može provjeriti ispravnost odgovora. Kontrolni su tekstovi popraćeni elementarnim komentarom težih mjesta, neobičnih gramatičkih oblika, rjeđih konstrukcija i sl.

Nakon tabele glagolskih oblika slijedi još indeks gramatičkih pojmova, te latinsko-francuski i francusko-latinski rječnik.

Drugi svezak podijeljen je u šest velikih poglavlja. Svako od njih obrađuje neki aspekt rimskog života, društva, civilizacije: 1. privredu i društvo, 2. vjerski život, 3. politički život, 4. vojsku i upravu, 5. kulturni život, 6. zabavu i »životne užitke«. Svako od šest poglavlja sadržava po četiri osnovna teksta s paralelnim prijevodom i komentiranim rječnikom, a na kraju poglavlja nalazi se još nekoliko tekstova za samostalno čitanje. Između tekstova umetnute su teme iz gramatike (morfologija i sintaksa) te stilistike u kojoj napredniji studenti već treba da usvajaju elemente dobrog latinskog stila. U gramatici se tumače neki finiji detalji, osobito u sintaksi, ali je općenito naglasak na ponavljanju gradiva iz prvog sveska.

Već sam naslov drugog sveska pokazuje određenu promjenu u težištu u odnosu prema prvome: tamo se više pažnje posvećuje upoznavanju latinskog jezika i njegova sistema, a ovdje društvenoj, ekonomskoj, kulturnoj itd. pozadini na kojoj je izrasla rimska književnost. Tako je u uvodu umjesto kraćeg osvrta na mjesto latinskog jezika u okviru ostalih jezika iz prvog sveska ovdje umetnut kratak prikaz mjesta Rima u povijesti civilizacija. Drugi svezak sadržava sumarnu kronološku tabelu događaja u Rimu i Italiji te u ostalom svijetu od sredine II tisućljeća pr. n. e. do godine 476 n. e., zatim dvije geografske karte te dvadesetak crnobijelih fotografija. Na kraju su indeks pojmova i realija iz rimskog svijeta koji su obrađeni u knjizi, indeks gramatičkih i lingvističkih termina, te indeks latinskih autora.

Kao i prvi svezak, i ovaj započinje uputom za upotrebu i način učenja. U drugom svesku pridodan je i popis osnovne literature koja se preporučuje za daljnji samostalan rad. Za svako od šest područja rimskog društva i života navedena su po tri ili četiri djela. Prema očekivanju francuski autori pre-

težu, ali se izboru ne može prigovoriti jer su to sve zaista reprezentativna djela uglednih stručnjaka.

U svom pionirskom pothvatu izradbe udžbenika za odrasle početnike u učenju latinskoga autori su bez sumnje postigli izvrstan uspjeh. Tekstovi su odabrani pažljivo i pomno su komentirani. Gramatika je obrađena pregledno i potpuno, uz minimalno obaziranje na dijakroniju i bez osjetnijeg izlaženja iz tradicionalnih deskriptivnih modela. Kod metode kojom su se autori služili određena je nepreglednost gramatičkog prikaza neizbježna, ali se mora priznati da su oni uspjeli da je svedu na najmanju mjeru, obraćajući stalno pozornost na sistem latinskog jezika. Kao pouzdan i potpun udžbenik i za učenje jezika i za upoznavanje sa svim osnovnim obilježjima rimske kulture i civilizacije, njihovo djelo zaslužuje da bude uvršteno među najuspješnije radove te vrste danas u svijetu. Velika je šteta što i mi nemamo nešto slično na našem jeziku.

Zdeslav Dukat

Kronika

Ljetna škola engleskog jezika u Bolu na otoku Braču od 22. kolovoza do 4. rujna 1976.

(Summer School in Contemporary English Language and Methodology)

Krajem ljeta prošle godine održana je u organizaciji Republičkog zavoda za prosvjetno-pedagošku službu VI republička ljetna škola za nastavnike engleskog jezika iz osnovnih škola u SR Hrvatskoj.

Rad u ljetnim školama je unazad nekoliko godina usmjeren tematski tako da je ta ljetna škola imala u središtu pažnje suvremene jezične i metodske probleme. Svrha škole bila je da nastavnike upozna sa suvremenim pristupom u nastavi engleskog jezika s posebnim osvrtom na multimedijske materijale koji su već drugu godinu u upotrebi u našim osnovnim školama.

U radu ljetne škole sudjelovalo je otprilike stotinu nastavnika iz čitave Republike. Iako to na prvi pogled izgleda impozantan broj, ipak nismo zadovoljni, ne toliko brojem koliko ne-

ravnomjernom zastupljenosti nastavnika iz pojedinih regija u Hrvatskoj. Već po pravilu najveći se broj nastavnika javlja iz naša dva najveća središta — Splita i Zagreba. Na prvom sam mjestu spomenuo Split jer on broičano daleko nadmašuje i nastavnike iz Zagreba. Netko će pomisliti da je to stoga što je Bol vrlo blizu Splita, no tom se konstatacijom ne možemo složiti kad znamo da je najveći broj Splićana došao i onda kad je ljetna škola bila organizirana u Umagu, što Splićanima nije blizu. Naprotiv, vrlo je mali broj nastavnika iz riječke i osječke regije. U interesu podjednakog informiranja svih nastavnika željeli bismo da se taj nerazmjer ubuduće popravi.

Pored domaćih predavača i u ovoj su ljetnoj školi već po tradiciji sudjelovali lektori iz Velike Britanije i SAD.

Nastavnici su imali prilike da se upoznaju sa svim oblicima rada u suvremenoj nastavi, posebno s raznim mogućnostima provođenja transformacionih vježbi, kao i ispitivanja znanja.

Za ispitivanje znanja nastavnica su po prvi put demonstrirane mogućnosti ispitivanja putem suvremenih testova razumijevanja i govora. Treba naglasiti da je taj problem u prošlogodišnjoj ljetnoj školi samo započet, a da će se s rezultatima rada na tom području nastavnici detaljnije upoznati i u slijedećim ljetnim školama. Time za pravu otvaramo tribinu, u koju želimo uključiti što veći broj nastavnika praktičara jer nam je svima jasno da uz suvremene nastavne materijale treba prići i suvremenijem vrednovanju učeničkog znanja.

U ljetnoj školi su sudjelovali i predstavnici »Školske knjige«, kao i jedan od autora višeizvornih sklopova za nastavu engleskog jezika u IV i V razredu osnovne škole. Nastavnici su dobili niz uputa o tome kako da te materijale što uspješnije iskoriste u razredu. Naravno, dobili su i prve informacije o novom višeizvornom sklopu za VI razred osnovne škole.

Nisu izostale ni aktualne društveno-političke teme. Uvrstili smo teme »Idejni aspekti u nastavi stranih jezika«, »Bazično obrazovanje s posebnim osvrtom na položaj stranih jezika«, a proveli smo i raspravu o Zakonu o udruženom radu.

Organizirali smo i dva vrlo uspješna izleta — jedan brodom na otok Hvar, a drugi, koji je bio naročito uspješan, autobusom na Vidovu goru. Na povratku s te gore zaustavili smo se u idi-

ličnoj pastirskoj kolibi na jednoj visoravni na otprilike 600 m nadmorske visine. Ovdje se uz pršut, sir i dobro dalmatinsko vino vrlo brzo stvorila ugodna atmosfera, koja je tako potrebna za malu relaksaciju i predah nakon napornog rada.

M. D.

Seminar za nastavnike njemačkog jezika u srednjim školama SR Hrvatske Brela, 17.—23. listopada 1976.

Tema seminara bila je: psiholingvistika i nastava stranih jezika, primjena komunikativnih vježbi u nastavi.

Cilj seminara bio je: dati nastavnicima teoretsku osnovu i na toj osnovi graditi pristup u praktičnoj primjeni. Zato se seminar odvijao u okviru teoretskih predavanja i praktičnog rada po grupama. Prisustvovala su mu 52 nastavnika iz SR Hrvatske, Srbije, Slovenije i Crne Gore.

Predavači su bili profesori dr Wolfgang Kuhlwein, Walter Jung i Eberhard Peipho iz SR Njemačke. Praktični dio seminara vodila je prof. Mirjana Rištoš iz Instituta za strane jezike.

Prof. dr Kuhlwein održao je niz predavanja iz psiholingvistike — prikazavši osnovu za usvajanje jezika. Zatim je govorio o projektu OECD u okviru Threshold Levela, u kojem se razrađuje i podsistem za njemački jezik.

Prof. Jung obradio je problem strane kulture, koja postaje integralni dio nastave jezika, jer poznavanje kulture pridonosi i boljem razumijevanju jezika. U tom kontekstu posebno se osvrnuo na problem stranih radnika i prikazao nastojanja da se djeca stranih radnika ne odgajaju u pravcu integracije u njemačku kulturu, već u pravcu upoznavanja vlastite kulture i zemlje.

»Komunikativna kompetencija i nje-ne komponente te primjena raznih medija u cilju kreativne primjene« bila je osnovna tema koju je razradio prof. Piepho. Na vrlo interesantnim radnim materijalima predavač je prikazao vježbe za kreativnu komunikaciju. Postavio je i tezu da uspjeh ne ovisi ni o metodama ni o oblicima rada koliko o postizavanju afektivnog odnosa učenika prema učenju.

U praktičnom djelu seminara govorilo se o mikroplaniranju i o individualizaciji nastave jezika koja treba da

se provodi ako se žele postići ciljevi i zadaci zacrtani planom i programom. Svoj prilog uspjehu seminara dali su i drugarica Jurčić iz »Školske knjige« i Mr A. Kolka iz Zavoda za unapređivanje stručnog obrazovanja.

Na kraju seminara doneseni su zaključci u svrhu što efikasnije provedbe dobivenih smjernica.

D. C.

Seminar za nastavnike engleskog jezika Brela, 24. do 30. listopada 1976.

Cilj seminara bio je upoznati nastavnike s komunikacijskim pristupom i nastavi engleskog jezika, kao i da se praktičnim radom u grupama pripreme za primjenu u nastavi. Prisustvovali su nastavnici iz SR Hrvatske, Slovenije i Srbije, ukupno njih 68.

Seminar je bio podijeljen u dva dijela: teoretski i praktični, a predavači su bili: dr Sonia Bičanić (Filozofski fakultet, Zagreb), dr Naum Dimitrijević (Filološki fakultet, Beograd), prof. Keith Johnson i prof. Keith Morrow (University od Reading, Department of Applied Linguistics), Vel. Britanija.

Prof. Johnson govorio je o komunikativnoj kompetenciji i o potrebi da se jezik uči u smislu komunikacije u kojoj je gramatika u funkciji jezika. Istakao je, nadalje, da posjedovanje lingvističke kompetencije ne znači i posjedovanje komunikativne kompetencije, jer poznavanje jezičnog sistema ne znači nužno i poznavanje jezika kojim saobraćamo sa sugovornicima. Zatim je istakao razlike u nastavi jezika koji se u prošlosti podučavao kroz »language of reporting and describing«, dok je u suvremenoj nastavi u prvom planu »language of doing«.

Prof. Johnson i prof. Morrow prikazali su u grupnom radu te teoretski i praktično primijenili razne oblike i tehnike rada s komunikacijskim vježbama s težištem na »role-playing«, koje su u osnovi imitacija životnih situacija.

Prof. dr Bičanić držala je predavanja iz sociolingvistike te je objasnila ulogu socio-kulturnih faktora u učenju jezika, kao i njihov utjecaj na razne registre. Prikazala je i udio sociolingvistike pri izradi programa za pojedine profile zanimanja i razradila prioritet komunikacijskih kompetencija. Na osnovi toga utvrđeno je da je redoslijed u raznim zanimanjima različit, pa će o tome trebati voditi brigu pri izradi nastavnih programa.

Prof. dr Dimitrijević govorio je o neurolingvističkim i sociolingvističkim vidovima o kojima treba razmišljati pri pouci stranih jezika. U vezi s time govorio je i o neadekvatno određenim ciljevima i zadacima u programima nastave jezika, koji, umjesto da potiču interes i motivaciju kod učenika, razlog su za njihovo opadanje, jer nisu primjereni potrebama i mogućnostima učenika.

U tom smislu naglasio je i potrebu da se prestane s poučavanjem jezika i da se učenike osposobi za učenje jezika.

Na osnovi provedene ankete o motivaciji učenika u osnovnoj školi prof. Mirjana Jurčić (»Školska knjiga«) utvrdila je porast motivacije kod učenika nakon što je uveden novi multimedij-ski udžbenik, koji je tom prilikom i prikazan nastavnicima srednje škole, pa je o svom zapažanju dala interesantne informacije.

U praktičnom radu u grupama nastavnici su radili na mikroplaniranju radnih materijala za I razred srednje škole i uputili se u način planiranja i primjenu individualizacije koja je ugrađena u nastavne programe Osnova plana i programa iz 1973.

Savjetnik Zavoda mr Aleksandar Kolka govorio je o bazičnom obrazovanju i o ulozi jezika u završnoj fazi usmjerenog obrazovanja. U drugom predavanju govorio je o ulozi Jugoslavije u svijetu, kao i o potrebi učenja jezika u cilju boljeg uklapanja u međunarodnu podjelu rada.

U okviru seminara održani su i razni razgovori i dogovori s nastavnicima o raznim aktivnostima koje će se provoditi u toku školske godine, pa su u tom smislu doneseni i zaključci.

D. C.

Seminar za nastavnike ruskog jezika

U Umagu je od 16. do 22. siječnja, u organizaciji Zavoda za prosvjetno-pedagošku službu, održan seminar ruskog jezika za nastavnike osnovnih i srednjih škola SR Hrvatske.

Prisutnost nastavnika raznih stupnjeva i tipova škola omogućilo je da se kroz plenarne skupove o mnogim problemima nastave ruskog jezika govorili cjelovito i u kontinuitetu i istodobno da se za rad na nekim specifičnim temama formiraju posebne grupe nastavnika osnovnih i srednjih škola.

Program seminara bio je vrlo opsežan. U posljednje dvije godine, koliko je prošlo od održavanja prethodnog ruskog seminara, u sistemu odgoja i obrazovanja i u nastavi stranih jezika došlo je do velikih promjena. Izašli su i novi nastavni materijali za rad u osnovnim i srednjim školama. Svrha seminara bila je da se nastavnici upoznaju s bitnim novinama koje karakteriziraju taj trenutak u nastavi stranih jezika, a napose ruskog. U skladu s takvom orijentacijom odabrani su sadržaji predavanja i rada u pojedinim grupama. Teme plenarnih predavanja bile su: reforma odgoja i obrazovanja, odgojni ciljevi u nastavi stranih jezika, lingvističke i psiholingvističke osnove nastave stranog jezika, multimedijски pristup, komunikacijski pristup, mjesto gramatike u nastavi ruskog jezika, individualizacija u nastavi stranih jezika i dr.

Uz savjetnike i stručne suradnike Zavoda za PPS, Davorku Celmić, Mladena Dolenca, Miru Klepač i Anušku Nakić, predavači na seminaru bili su domaći i sovjetski metodičari i profesori ruskog jezika: dr Bella Markovna Esadžanjan, profesor i prorektor Pedagoškog instituta u Erevanu, Milica Bukarica, profesor ruskog jezika u Institutu za strane jezike u Zagrebu, Stanka Pavuna, metodičar ruskog jezika na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, Anica Tomić, urednik u »Školskoj knjizi«, i Zoja Valujeva, profesor ruskog jezika na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu.

Naše domaće predavače nije potrebno posebno predstavljati, njihov djelokrug rada poznat je svima onima koji se bave nastavom ruskog jezika. Međutim, dr B. M. Esadžanjan bila je za većinu učesnika pravo otkriće. Vrlo dobar poznavalac metodike i srodnih područja, kao i vrstan predavač, naša gošća uspjela je učesnicima seminara približiti mnoga suvremena zbivanja s područja učenja ruskog kao stranog jezika u SSSR-u.

Centralna tema za nastavnike osnovnih škola bila je upoznavanje s višeizvornim sklopovima za rad u IV i V razredu. Većini nastavnika to je bio prvi susret s multimedijским pristupom i višeizvornim sklopom. Tjedan dana nije mnogo za tako opsežan zadatak, ali, ipak, uz usrdno zalaganje svih sudionika te grupe stvorena je dobra podloga za daljnji samostalan rad. Tome je mnogo pridonijela okolnost da je grupu vodio jedan od autora udž-

benika, Stanka Pavuna, a zahvaljujući pomoći »Školske knjige« i Osnovne škole u Umagu, rad se odvijao uz sva potrebna sredstva i pomagala.

Nastavnike srednjih škola je s novim nastavnim materijalima Instituta za strane jezike upoznala Milica Bukarica, autor udžbenika. Izrađen prema suvremenim koncepcijama, udžbenik je poslužio kao ilustracija jednog novog pristupa nastavi ruskog jezika u početnoj fazi srednje škole.

Uz prikazivanje nekoliko epizoda ruskog tečaja Školske televizije Zoja Valujeva, profesor ruskog jezika na Pedagoškoj akademiji u Zagrebu, govorila je o korištenju televizije u nastavi ruskog jezika i upoznala nastavnike s popratnim materijalima.

Kroz rad na kreativnim vježbama koje će poslužiti kao modeli za rad u razredu, nastavnici su uz izvornog govornika Nataliju Kvasjuk, metodičara iz doma Sovjetske kulture u Beogradu, imali prilike osvježiti i svoje umijeće korištenja govornog ruskog jezika.

Večeri su bile posvećene igranim i dokumentarnim filmovima. Za kraj seminara grupa nastavnika je uz pomoć Natalije Kvasjuk priredila vrlo uspjelo veče poezije.

Nastavnici su na kraju u završnim razgovorima izrazili želju da budu češće pozivati na seminare, savjetovanja i aktive, a posebno su istakli korisnost povezivanja nastavnika osnovnih i srednjih škola. Govorilo se i o sve slabijoj zastupljenosti ruskog jezika u našim školama, problemu koji se u posljednjih nekoliko godina javlja na svim skupovima nastavnika ruskog jezika. Razišli smo se u nadi da će se u bliskoj budućnosti, zahvaljujući nastojanjima Prosvjetnog savjeta i podršci svih odgovornih i zainteresiranih faktora, postići ravnomjernija raspodjela učenja stranih jezika u našoj Republici.

A. N.

Zimski seminar za nastavnike njemačkog jezika

Od 23. do 29. siječnja 1977. održan je u Umagu VI republički seminar za nastavnike njemačkog jezika iz osnovnih škola. Organizator seminara bio je i ovaj put Zavod za prosvjetno-pedagošku službu SR Hrvatske. Prisustvovalo je gotovo stotinu nastavnika, pretežno iz osnovnih škola u našoj Republici.

Osnovna svrha seminara bilo je stručno i metodičko usavršavanje nastavnika njemačkog jezika s osobitim osvrtom na suvremene višeizvorne sklopove u nastavi njemačkog jezika. Stoga je i sam sadržaj seminara, iako je svaki predavač vodio brigu o tome da nastavnici što više usavrše svoj njemački jezik, bio podređen tom osnovnom cilju. Voditelji vježbi su osobe čiji je materinski jezik njemački, a to je napose značajno stoga što nastavnici imaju prilike da čuju izvorni jezik.

Posebna zanimljivost na tom seminaru bila je prijenosna elektronska učionica, koja je idealno nastavno sredstvo za individualne i grupne vježbe, naročito za fazu ponavljanja, odnosno uvježbavanja novog gradiva. Njezina prednost je u tome što kompletan elektronski uređaj stane u dva oveća kovčega, a to praktički znači da ih možemo staviti u prtljajnik srednjeg osobnog automobila i odvesti na željeno mjesto. Elektronski se uređaj sastoji od središnjeg magnetofona s komandom pločom i dvadeset pari slušalica s mikrofonima.

To je upravo idealno sredstvo za rad u specijaliziranim učionicama za nastavu stranih jezika. Ako uzmemo u obzir da su neke škole nabavile skupe fonolaboratorije, koji često stoje neuporabivi, jer ih u današnjim uvjetima i ne možemo dobro iskoristiti u nastavi stranih jezika, onda možemo vidjeti kako se uz malo više razuma moglo doći do mnogo ekonomičnijih i korisnijih elektronskih učionica.

Po prvi put smo na tom seminaru pratili vježbe iz grupne dinamike. One su pobudile veliko zanimanje sudionika seminara. Male grupice sudionika zajednički rješavaju neki određeni problem, a nakon toga voditelj svake grupice izvještava o rezultatima rada od kojih je njegova grupica došla. To je vrlo zanimljiva i poučna spoznaja i može se povremeno primijeniti u razredu. Pored obrazovnih takav rad ima i odgojni karakter jer se kod učenika razvija smisao za suradnju i zajednički život unutar kolektiva.

Raspravljali smo i o upotrebi, kao i o prvim iskustvima u radu s višeizvornim sklopovima za nastavu njemačkog jezika. Napose je bilo zanimljivo izlaganje nastavnika praktičara, drugarice Nevenke Mihoković iz škole »Davorin Trstenjak« u Zagrebu, koja je demonstrator studentima Pedagoške akademije. Ona nam je na vrlo

zanimljiv način izložila svoja prva iskustva u radu sa sklopovima za IV i V razred osnovne škole.

Na seminaru je bilo govora i o idejnosti u nastavi te o odgojnim ciljevima u nastavi stranih jezika. Također je istaknuto kako se pojedina štiva iz udžbenika mogu iskoristiti za upoznavanje kulturnog javnog, odnosno sociopolitičkog aspekta pojedinog naroda čiji jezik učimo. No isto je tako naglašeno da se treba čuvati infiltracije strane kulture, što može štetno djelovati naročito na mlad naraštaj, koji još nije dovoljno kritičan da luči ono što je za naše prilike korisno od onoga što nam može nanijeti štetu. Stoga je uloga nastavnika stranih jezika višestruko složena jer mu se uz obrazovne povjeravaju i posebni odgojni zadaci, tj. da bude uvijek ispravan tumač ne samo stranog jezika već i običaja, kao i kulturne baštine drugih naroda. Sudionici seminara je stoga posebno skrenuta pažnja na to kako i sami treba da budu vrlo kritični, osobito kad primaju informacije iz stranih izvora. One su nam vrlo korisne pod pretpostavkom da znademo lučiti što je za naše prilike prihvatljivo, a što nije.

Na kraju seminara organizirali smo izlet u Limski fjord. Uz poznate istarske riblje specijalitete i malvaziju ubrzo je stvoreno ugodno raspoloženje pa smo se vratili kući uz pjesme, koje su se pjevale na najmanje dva jezika. Eto, i to je pridonijelo posebnom koloritu koji se obično stvara na kraju svačkog seminara.

M. D.

Deveto natjecanje učenika u stranim jezicima — 1977.

Deveto natjecanje učenika srednjih škola u znanju stranih jezika koncipirano je na drukčijim osnovama nego dosadašnja. Naime, željelo se da se potaknu i još više motiviraju upravo oni učenici koji su sve ziniraju stranog jezika stekli na osnovi rada u školi i imaju poseban interes za učenje jezika. U prvom su redu takvi učenici i posebno nadareni.

To je i jedan od razloga što natjecanje nije bilo masovno kao u proteklim godinama jer su primijenjeni stroži kriteriji pri izboru natjecatelja.

Kao i dosada, natjecanje se odvijalo u dvije faze: školsko natjecanje, koje je obavljeno koncem veljače, i republičko natjecanje u Zagrebu, 10. travnja 1977.

Na školskom natjecanju sudjelovalo je 1078 učenika, a na republičkom 65 učenika, koji su se natjecali u pet jezika: engleskom, njemačkom, francuskom, ruskom i talijanskom.

I ovaj put su na natjecanju sudjelovale i stručne škole pa je to još jedan dokaz kako strani jezik sve više zauzima čvrst položaj u školama gdje je jezik funkcionalno usmjeren, tj. prilagođen potrebama učenika i zanimanja u kojem se usmjeravaju.

Testovima znanja, pismenim i usmenim, provjeralo se znanje svih komponenata stranog jezika, pa su učenici mogli pokazati do koje mjere su svladali čitanje, govor, razumijevanje i pisanje.

Na ovom, kao i na dosadašnjim natjecanjima okupili su se mladi iz svih krajeva naše zemlje, te su tako imali mogućnost da dožive posebnu atmosferu, koja se neminovno stvara u takvim situacijama. U prisnom kontaktu izmjenjivali su mišljenja, strahovanja i zadovoljstvo zbog postignutog uspjeha. To je sigurno jedan od onih dana koji ostaju dugo u sjećanju.

Pobjednici u pojedinim jezicima dobili su i nagradna putovanja u zemlju čiji jezik uče, pa je to ne samo nagrada za njihov trud nego i poticaj za daljnje učenje jezika.

Takvi susreti sigurno su još jedan oblik motivacije za učenika, ali i za nastavnika koji uspjeh učenika doživljava kao svoj, jer znanje učenika ukazuje na sav trud i zalaganje koje su pojednako uložili i nastavnici i učenici.

Prema tome, treba zahvaliti upravo našim nastavnicima što s mnogo žara prihvaćaju taj velik posao, ali je i očito da im trud nije bio uzaludan.

D. C.

Prva godina rada Društva za primijenjenu lingvistiku

Društvo za primijenjenu lingvistiku SR Hrvatske, osnovano 11. ožujka 1976, nedavno je zabilježilo prvu obljetnicu svog postojanja.

Godina koja je protekla od osnivanja Društva obiluje živim djelatnostima, organiziranim ne samo u sjedištu Društva u Zagrebu, nego i u središtima triju makroregija SR Hrvatske — Osijeku, Rijeci i Splitu.

U vremenskom slijedu tih djelatnosti na prvom su mjestu predavanja o temama iz različitih područja primije-

njene lingvistike. Pet ih je održano u Zagrebu, po šest u Osijeku i Splitu i jedno u Rijeci. Neka predavanja izvan Zagreba priredili su sami članovi regionalnih akcija, a neka su održali članovi iz Zagreba kao gosti, uspostavljajući na taj način živahnu međuregionalnu suradnju.

Zajedno s Hrvatskim filološkim društvom Društvo za primijenjenu lingvistiku organiziralo je 19. i 20. studenog 1976. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu konferenciju »Psiholingvistika u nastavi stranih jezika«. Velik broj sudionika konferencije — bilo ih je dvije stotine sedamdeset iz cijele zemlje — pa također i dvadeset dva održana referata uvjerljivo pokazuju zanimanje jezičnih stručnjaka, u prvom redu nastavnika za probleme tog područja primijenjene lingvistike.

Statutom Društva predviđene sekcije za kulturu materinskog jezika, za dječji govor i za jezike naroda i narodnosti nisu se dosad aktivirale, ali su unutar sekcije za strane jezike formirane radne grupe za glotodidaktiku, za testiranje u nastavi stranih jezika i za ispitivanje usvajanja stranog jezika u ranoj dobi.

Radna grupa za glotodidaktiku bavi se utvrđivanjem i usklađivanjem terminologije glotodidaktike (teorije nastave jezika). Dosad je suradnjom jezičnih stručnjaka za različite jezike uspješno riješen veći broj postavljenih terminoloških problema. Po završetku ovog rada članovi grupe izradit će i objaviti glosar prihvaćenih termina.

Neka terminološka pitanja svog područja morala je srediti i radna grupa za testiranje, čiji su glavni zadaci rješavanje pitanja primjerenog provjeravanja znanja i stvaranje standardiziranih testova. Skup testova, izrađen za peti razred osnovne škole, provjeren je u dvije škole. Ova grupa planira i izradu testova za ostale razrede osnovne škole, za srednje škole i za fakultete.

Radna grupa za ispitivanje usvajanja stranog jezika u ranoj dobi obrađuje problematiku usvajanja jezika, nastavljajući tako aktivnosti započete u okvirima kolegija metodike na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1973. godine, kojima su se u međuvremenu bavili i Institut za strane jezike Narodnog sveučilišta grada Zagreba, Pedagoška akademija u Osijeku, Zavod za unapređivanje osnovnog obrazovanja SRH i zavodi za

unapređivanje osnovnog obrazovanja u Zagrebu i Osijeku.

Sve te raznolike i zanimljive aktivnosti Društva koje su ovdje samo ukratko prikazane, privukle su lijep broj novih članova. Na početku, neposredno nakon osnivanja bilo ih je pedeset i dva, a do godišnje skupštine održane 21. svibnja 1977. već stotinu dvadeset sedam.

Za napredak i razvoj Društva u budućnosti bit će veoma važno da svaki član prema svojim mogućnostima i sklonostima, postane sudionik u radu.

V. Z.

Sastanak radne grupe Njemačko-srpsko-hrvatskog kontrastivnog projekta

Već nekoliko godina germanisti filozofskih fakulteta Beograda, Novog Sada, Sarajeva i Zagreba uz suradnju nekolicine kolega i izvan tih centara rade na stvaranju njemačko-srpsko-hrvatske kontrastivne gramatike. Koordinaciju toga rada i stručnu savjetodavnu funkciju ima u svojim rukama Institut za njemački jezik u Mannheimu u osobi Ulricha Engela, doneavnog direktora, a sada predstavnika za veze s inozemstvom toga Instituta. Radna grupa je unatoč međusobnoj prostornoj udaljenosti svojih članova homogena po shvaćanjima radnih zadataka i složna u njihovu rješavanju, jer se svi problemi iscrpno zajednički diskutiraju. Takve diskusije — konzultacije članova i razgovori o obavljenom radu — vode se na sastancima koji se redovito održavaju dvaput godišnje. Takav sastanak održan je 2. i 3. lipnja 1977. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Uvodno predavanje održao je Rudolf Filipović, koji se ljubazno odazvao molbi članova radne grupe da kaže nešto o problemima kontrastivne gramatike. Svojim predavanjem »Nekoliko osnovnih metodoloških pitanja kontrastivne analize« upoznao je učesnike sastanka s teoretskim i praktičkim problemima s kojima se suočio njegov hrvatsko-srpsko-engleski kontrastivni projekt u toku rada, a posebno je upozorio na značaj analize pogrešaka i njezin odnos prema kontrastivnoj analizi. Također je istakao značenje korpusa u radu jer se generativno-transformacijski pristup pokazao nedovoljno efikasnim.

Drugo predavanje, isto tako ne neposredno vezano uz rad na kontrastiv-

nom projektu, ali za učesnike sastanka jednako interesantno kao i prvo, održao je Ulrich Engel pod naslovom »Udžbenici — njemački za strance«. Analizirajući danas najviše upotrebljavane udžbenike toga tipa, utvrdio je da im je najveća slabost sadržajna neaktualnost tekstova, koji još uvijek mjestimice donose »udžbenički njemački« i pragmatički pogrešne rečenice, dok je gramatika udžbenika obrađena bez određene teoretske koncepcije.

U radnom dijelu sastanka održano je sedam referata. Miloje Đorđević (Sarajevo) govorio je o izražavanju modalnosti i modalnim glagolima. Za svaki njemački modalni glagol utvrdio je moguće sadržaje i usporedio ih s odgovarajućim izrazima u srpskohrvatskom. Zoran Žiletić (Beograd) održao je referat pod naslovom »Srpskohrvatsko-njemački kontrasti u deklinaciji pridjeva«, u kojem se zadržao na izražavanju opozicije određenost-neodređenost, koje je za srpskohrvatskog izvornog govornika veoma složeno, jer se u njemačkom jeziku izražava sredstvima kojih srpskohrvatski nema. Velimir Petrović (Osijek) govorio je o podskupu priloških oznaka koje neki lingvisti nazivaju »existimatoria« (partikule koje izražavaju mišljenje govornika o izrečenom sadržaju, npr. »možda«, »vjerojatno« itd.) dok je Johannes Dahl (Novi Sad) raspravljao o klasifikaciji »adjungiranih adverbijala«, koji se po svom značenju djelomično podudaraju s klasom »existimatoria«. Mirko Gojmerac (Zagreb) usporedio je u svom referatu pogodbene rečenice u oba jezika i dao njihovu klasifikaciju, a ta je drukčija od one koja je uobičajena u gramatikama. Josip Matešić (Mannheim) iznio je svoju koncepciju obrade fonetike i fonologije u budućoj kontrastivnoj gramatici. Radni sastanak završio je referatom Božinke Petronijević (Beograd) o opoziciji, u kojem je usporedila opise u gramatikama obaju jezika i dala svoj prijedlog klasifikacije opozicija. O izlaganjima svih referata opširno se diskutiralo.

Dekan Filozofskog fakulteta Milivoj Sironić primio je članove radne grupe i pozdravio ih kraćim govorom. Učesnike sastanka primio je također i Rudolf Filipović u svojstvu direktora Zavoda za lingvistiku Filozofskog fakulteta, a direktor Informativnog centra SR Njemačke Dieter Müller pozvao je članove radne grupe na večeru.

S. Ž.

Vijesti

Obavijest HFD-a

Mole se svi članovi Hrvatskog filološkog društva da uplate članarinu za 1977. god. (25. d) na žiro-račun 30101-678-635 — HFD, Đure Salaja 3, Filozofski fakultet.

Također pozivamo nastavnike osnovnih i srednjih škola da se učlane u HFD.

Uprava HFD-a
41000 Zagreb
Filozofski fakultet
Đure Salaja 3

Prvi kongres jugoslavenskih društava za primijenjenu lingvistiku

U Beogradu će se između 16. i 18. prosinca 1977. održati Prvi kongres jugoslavenskih društava za primijenjenu lingvistiku.

Rad je kongresa predviđen u plenarnim sjednicama i sekcijama. Teme su plenarnih sjednica: Pojam i značaj primijenjene lingvistike (referent: Ranko Bugarski) i Metodologija znanstvenog rada u nastavi stranih jezika (referent: Mirjana Vilke).

Rad u sekcijama obuhvatit će slijedeće teme:

1. VIŠEJEZIČNOST (organizator: DPL Vojvodine i DPL Kosova)
2. JEZIČKO RASLOJAVANJE I STANDARDIZACIJA (organizator: DPL Bosne i Hercegovine)
3. USVAJANJE MATERINJEG JEZIKA (organizator: DPL Srbije)
4. KONSTRATIVNA ISTRAŽIVANJA (organizator: DPL Hrvatske)
5. NASTAVA STRANIH JEZIKA (organizator: DPL Hrvatske)

6. PROGRAMI I NASTAVNI MATERIJALI ZA MATERINJI JEZIK, JEZIK SREDINE I STRANE JEZIKE (organizator: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije i DPL Vojvodine).

Prijave za kongres primaju se do 1. rujna 1977. Članovi društava za primijenjenu lingvistiku primili su formular prijave za kongres s Biltenom Saveza društava broj 7/1977. Svi koji žele podnijeti referat o rezultatima empirijskih istraživanja i projekata iz primijenjene lingvistike treba da pošalju naslov svog referata najkasnije do 1. rujna, a rezime (15—20 redaka) do 1. listopada na adresu predsjedavajućeg sekcije. Imena predsjedavajućih, kao i njihove adrese, navedeni su u Biltenu.

Kotizacija za Kongres iznosi 100 dinara za članove društava, 20 za studente i 200 za ostale interesente, a šalje se do 15. X 1977. na račun: 65700-678-7363, Društvo za primijenjenu lingvistiku Vojvodine. Prijave se šalju na adresu: Institut za strane jezike (za Zdravka Ingnjatića), 11000 Beograd, Jovanova 35.

A. Ko.

Kongres FIPVL

13. kongres Međunarodne federacije profesora stranih jezika (FIPLV) održat će se u Luzernu (Švicarska) od 27. ožujka do 1. travnja 1978. na Kongresu će se obradivati tri glavne teme:

1. Nastava jezika: mogućnosti interdisciplinarnе suradnje
2. Učenje jezika: potrebe pojedinca u različitim situacijama učenja
3. Jezični problemi u višejezičnom društvu.

Stručnjaci koji žele predložiti referat u vezi s jednom od navedenih tema treba da se obrate na adresu:

The 1978. Congress of Language Learning, Congress Office, Seestraße 247, CH — 8038 ZURICH, Switzerland.